

INTERCOMMUNAAL EXAMEN 2020 – 2021

BEGRIJPEND LEZEN

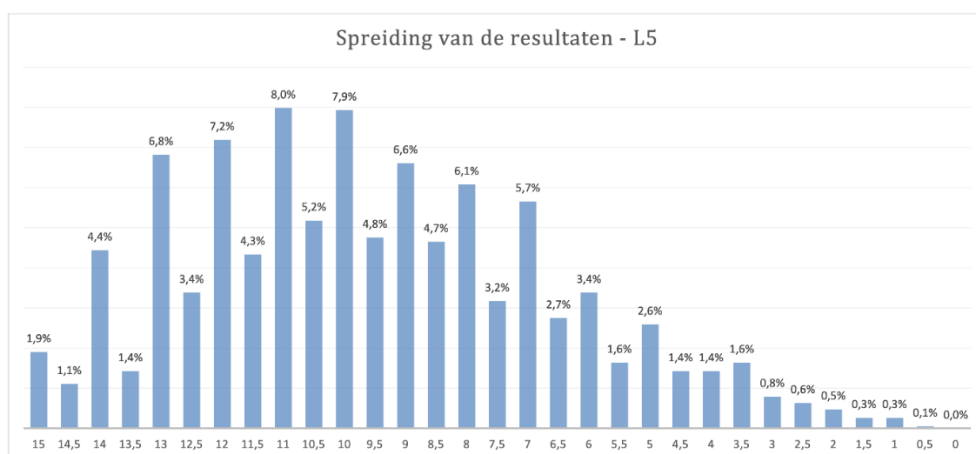
VIJFDE LEERJAAR

1 Inleiding

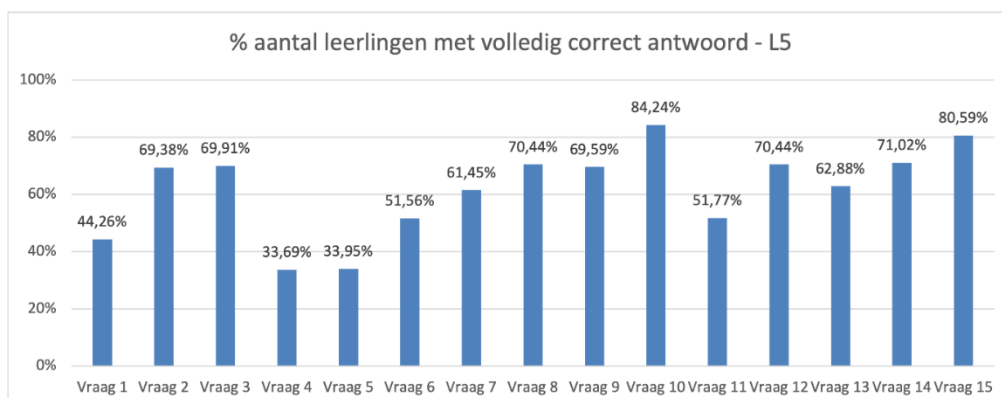
De IOK-toets van 2021 richtte zich in het leergebied Nederlands op het domein lezen. Bij de uitwerking ervan baseerden we ons op een selectie van de leerplandoelen uit het OVSG-leerplan. De teksten werkten we uit in het thema 'Vandaag maak jij het klimaat van morgen', waarvoor we een speciale editie van de 'Kids-krant' maakten. Ook de toets van het 6de leerjaar baseerde we op deze teksten. Voor het beantwoorden van de vragen mochten de leerlingen een woordenboek gebruiken en notities toevoegen aan de teksten.

Aan het examen werden twee, niet onmiddellijk op elkaar aansluitende lestijden besteed. Een eerste lestijd werd benut voor het klassikaal verkennen van de nieuwsbrief, zonder dat de leerlingen over de toets beschikten. Na deze verkenning kregen de leerlingen een tweede lestijd om de toets individueel te maken. De leerlingen die wat meer tijd nodig hadden, kregen daarvoor een aanvaardbare extra tijd.

2 Grafiek 1: spreiding van de resultaten

3 Grafiek 2: resultaten per vraag

Bij de resultaten per vraag (grafiek 2) vallen de lage scores bij een aantal vragen op. We moeten die evenwel wat relativeren. Het betreft hier het aantal leerlingen met een volledig correct antwoord, dus 1/1. De vragen die minder scoorden bestonden dikwijls uit twee deelvragen. Leerlingen die slechts één deelvraag correct hadden, werden niet mee opgenomen in het percentage.

3 Bespreking van enkele vragen

4	In de tekst uit het boek 'Blinker en de blixvaten' lezen we het woord 'mieter' in de zin: <i>"Doe niet kinderachtig, Bokkers, en mieter dat vat snel in het sop, zodat we rechtsomkeer kunnen maken."</i> Welk woord van de 4 onderstaande woorden heeft een andere betekenis dan 'mieter'?	
	☐ A duw ☐ B kieper ☐ C dump ☐ D foeter	/ 1

Deze vraag scoorde 33,69%. Ze toetst het woordbegrip dat af te leiden valt van voorafgaande en volgende zinnen. Dit is wellicht een strategie die niet zo vaak wordt geoefend in de klassen. Het grondig lezen en begrijpen van de opdracht is bij deze vraag cruciaal. Een foute interpretatie van deze instructie is eveneens een verklarende factor bij deze vraag.

5	Marc De Bel heeft in zijn boek 'Blinker en blixvaten' aandacht voor milieuvervuiling.' Over welke soort tekst gaat het hier? ☐ A nieuws ☐ B school- of studietekst ☐ C instructie ☐ D fictie Waarom kies je voor dit antwoord? 	
---	--	--

Deze vraag scoorde 33,95 %. De meest voorkomende foute keuze is deze voor nieuws en in minder voorkomend geval voor school- of studieteksten. Het begrip fictie is wellicht bij een aantal leerlingen niet gekend. Een andere mogelijke verklaring is dat de associatie tussen milieuvervuiling en nieuws sterk is. De exacte reden(en) dat de afleiders sterk gewerkt hebben, valt evenwel niet af te leiden uit de toetsanalyse.

10	Noteer mening of feit achter de zinnen.	
	Vlaanderen verbruikt 768 miljard liter per jaar. Of ruim 2 miljard liter per dag. Kortom, voor elk wat wils. Veel leesplezier!	
		/ 1

Deze vraag behaalde de zeer hoge score van 84,24%. De begrippen 'mening' en 'feit' zijn dus goed gekend bij onze leerlingen en kunnen in echte situaties worden toegepast.

5 Bevindingen en reflecties

We ontvingen van 83 leraren feedback op de toets van het vijfde leerjaar. Dat is een grote meerderheid die de toets bij hun leerlingen afnamen. Velen van jullie hebben dus de tijd genomen om ons feedback te geven, waarvoor we jullie van harte willen bedanken. We verwerken deze feedback en zijn ervan overtuigd dat jullie feedback onze toetsen in de toekomst nog performanter zullen kunnen maken.

5.1 Representativiteit

Over het algemeen geven de leraren zeer lovende commentaren op de toets. De meesten vinden dat de toets representatief is en de teksten en de vragen aantrekkelijk. Heel wat leraren geven aan nieuwe inzichten gekregen te hebben en zeggen meer aandacht te willen besteden aan begrijpend lezen.

73% van de leraren vindt de toets representatief voor het domein begrijpend lezen. 13% vindt dat niet en 14% heeft geen eenduidige mening.

5.2 Wat leren we uit deze toets?

Heel wat leraren geven aan dat de toetsvragen herkenbaar zijn. Ze voelen zich daardoor in hun aanpak bevestigd.

Een aantal van hen vermeldt wel dat ze de methode die ze momenteel gebruiken aan een kritisch blik willen onderwerpen. Zij voelen aan dat de methode begrijpend lezen best niet blindelings gevolgd wordt en dat er zich bijstellingen aandienen. Het leerplan en nieuwe inzichten rond begrijpend lezen kunnen daarbij uitgangspunten vormen.

Leraren geven ook aan dat ze hun leerlingen meer willen stimuleren om vragen en opdrachten grondiger te lezen. Zij leggen daarbij de link naar andere leergebieden, waar dit ook wel eens problemen oplevert.

Een aantal leraren geeft aan dat de leerlingen het krantje een fijne werkvorm vonden. Langere en meer diverse teksten gebruiken om de doelen van begrijpend lezen te realiseren, is een ander inzicht dat verschillende leraren rapporteerden.

5.3 Wat is moeilijk bij begrijpend lezen?

Veel leraren stelden vast dat de leerlingen moeite hebben met het correct lezen en interpreteren van de opdrachten van de IOK-toets. In een aantal scholen en klassen is deze manier van evalueren niet gebruikelijk. Zij geven aan dat de leerlingen het niet gewend zijn

om langere teksten te moeten verwerken. Ook meerdere teksten tegelijkertijd over één onderwerp gebruiken om opdrachten uit te voeren, is iets wat in hun klas bijna nooit gebeurt. Verschillende leraren vermelden dat het voor anderstalige leerlingen zeer moeilijk is om de teksten technisch te kunnen lezen. De inhoud van de teksten begrijpen en de vragen correct beantwoorden, is voor hen een quasi onmogelijke opgave.

Een aantal leraren stelt zijn eigen didactische aanpak in vraag en geeft tegelijkertijd ook aan dat het zeer moeilijk is om op de grote verschillen in technisch leesniveau en begrijpende leesvaardigheden tussen de leerlingen een adequaat antwoord te vinden. Differentiëren bij begrijpend lezen wordt dan ook als één van de grootste moeilijkheden beschouwd. Vooral voor de leerlingen met grote leerachterstand voor begrijpend lezen is het zeer moeilijk om gemotiveerd te blijven.

5.4 Evalueren van begrijpend lezen

De meeste leraren gebruiken de toetsen van de methode om het begrijpend leesonderwijs te evalueren. Een aantal van hen maakt ook zelf toetsen. Heel wat leraren maken een grondige foutenanalyse bij de toetsen begrijpend lezen. Dit geeft hen de nodige inzichten in de vorderingen van de leerlingen en biedt inspiratie om de antwoorden na de toets met de leerlingen grondig na te bespreken. De leerlingen krijgen op die manier een beter inzicht in hun fouten en aanpak.

5.5 Hoe stimuleer je begrijpend lezen?

Leraren gebruiken diverse methodieken om hun leerlingen warm te maken voor het begrijpend leesonderwijs. Een aantal zegt veel aandacht te besteden aan 'voordoen' en 'modeling'. Hun eigen enthousiasme voor (begrijpend) lezen motiveert de leerlingen. Leraren stimuleren de leerlingen voor (begrijpend) lezen door bezoeken aan de bibliotheek, boekbesprekingen, voorleesactiviteiten en methodieken als 'kwartierlezen' in het lesaanbod te integreren.

Het blijft voor veel leraren een belangrijk werkpunt om ook in de andere leergebieden aandacht te besteden aan begrijpend lezen. Actualiteit koppelen aan begrijpend leesonderwijs (via de methode 'Leesbegrip' bijvoorbeeld) benoemt een aantal leraren als een interessante insteek. Eén leraar vermeldt ook het belang van samenwerking. Leerlingen kunnen terecht veel van mekaars aanpak leren.

6 Besluit

De toets begrijpend lezen bracht voor een aantal leraren nieuwe (en vernieuwde) inzichten. Begrijpend lezen is veel meer dan vraagjes oplossen bij een tekst. Het vraagt een goed technisch leesniveau en inzicht in strategische vaardigheden om teksten te kunnen selecteren, ordenen, beoordelen qua betrouwbaarheid en functionaliteit om ze doelgericht in te kunnen zetten.

Met deze toets hebben we geprobeerd om de meest recente inzichten rond begrijpend lezen aan bod te laten komen. Begrijpend lezen houdt in dat leerlingen leren denken over de inhoud van een tekst, relaties leren leggen tussen delen van een tekst en door gebruik te maken van achtergrondkennis betekenis leren geven aan de inhoud ervan. Naast kenniselementen en vlot kunnen lezen vormen leest strategieën belangrijke hulpmiddelen of gereedschap voor het denken tijdens het lezen en helpen ze de lezer om betekenis te geven aan een tekst. Voorbeelden van leesstrategieën zijn voorspellen, verbinden, samenvatten, afleiden, relaties zien, ...

In de toets werd gepeild naar het toepassen van een aantal leesstrategieën. In die zin hopen we ook dat de toets kan bijdragen aan het verder uitbouwen van het begrijpend lezen.

We willen alle leraren van het vijfde leerjaar bedanken voor hun deelname aan de toets en de tijd die ze namen om hun feedback neer te schrijven. Jullie reflectie helpt ons om onze eigen inzichten te vergroten en de kwaliteit van de IOK-toetsen verder te versterken.

We sluiten graag af met vijf didactisch principes voor effectief begrijpend leesonderwijs zoals deze opgenomen zijn in de VLOR-publicatie 'Sleutels voor effectief begrijpend lezen, inspiratiegids voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs':

In effectief begrijpend leesonderwijs ...

- krijgen leerlingen betekenisvolle en uitdagende begrijpend leesteksten en opdrachten. De leerlingen lezen op een concreet doel te bereiken zodat ze gestimuleerd worden om de betekenis van de tekst te achterhalen. (FUNCTIONALITEIT).
- houden leraar en leerlingen diepgaande gesprekken over een tekst. Zowel de gesprekken tussen de leraar en de leerlingen als de gesprekken tussen leerlingen onderling zijn belangrijk. (INTERACTIE).
- leren de leerlingen om zelfstandig strategieën toe te passen als het begrijpen van een tekst moeilijk wordt. (STRATEGIE-INSTRUCTIE).
- wordt aandacht besteed aan het verhogen van de leesmotivatie van leerlingen. (LEESMOTIVATIE).
- wordt in alle leergebieden gewerkt aan begrijpend lezen. (TRANSFER).